

Konference „Nekonfliktně k hlubinnému úložišti“
25. - 26. Listopad 2009, Praha

Ústav jaderného výzkumu Řež a.s.

Projekt ARGONA **(Arenas for Risk Governance)**

WP5

Hodnocení, testování a aplikace moderních přístupů k dialogu a participaci veřejnosti v České republice

Hana Vojtěchová
Ústav jaderného výzkumu Řež a.s.

Hodnocení, testování a aplikace moderních přístupů k dialogu a participaci veřejnosti v České republice

Základní myšlenka: Spoluúčast a transparentnost jsou klíčové prvky v oblasti kontroly rizik

Základní cíl projektu: demonstrace jak lze spoluúčast veřejnosti a transparentnost v rozhodovacím procesu implementovat do programů nakládání s RAO a VJP

Hlavní aktivity:

- ❖ **Analýza EIA a SEA procesů v oblasti nakládání s RAO a VJP** v České republice v souvislosti s poskytováním informací a participace veřejnosti v procesech rozhodování
- ❖ **Testování a aplikace různých moderních přístupů a způsobů zapojení všech zainteresovaných stran i širší veřejnosti** do procesu rozhodování a hledání vhodných způsobů poskytování informací v oblasti nakládání s RAO a VJP
- ❖ **Analýza role místního referenda a možných vlivů kompenzací na proces rozhodování v oblasti umístování HÚ**
- ❖ **Vytvoření doporučení týkajících se zapojení veřejnosti do procesu rozhodování a jeho transparentnosti**, které by mohly být využity v programech nakládání s RAO a pro proces umístování hlubinného úložiště RAO a VJP na území ČR

Testování a aplikace různých moderních přístupů a způsobů zapojení všech zainteresovaných stran i širší veřejnosti

- ❖ Testování a aplikace různých moderních přístupů a způsobů zapojení všech zainteresovaných stran i širší veřejnosti do procesu rozhodování a hledání vhodných způsobů poskytování informací v oblasti nakládání s RAO a VJP
 - ✓ **Focused science shop „Radioaktivní odpady versus jiné toxické odpady“** - zvýšení povědomí veřejnosti o skutečných i potenciálních vlivech radioaktivních a nebezpečných odpadů na životní prostředí i jednotlivce z obyvatelstva, definice základních otázek, nejistot a obav veřejnosti v této oblasti.
 - ✓ **Consensus panel „Alternativy nakládání s radioaktivními odpady a vyhořelým jaderným palivem“** - identifikace kritérií pro posuzování stávajících alternativ, určení „váhy“ jednotlivých kritérií z pohledu všech zainteresovaných stran, diskuse ohledně výběru vhodné alternativy nakládání s radioaktivními odpady a vyhořelým jaderným palivem
 - ✓ **Interaction panel „Siting and safety case“** - výměna názorů ohledně výzkumu a vývoje „safety case“ v oblasti nakládání s RAO a VJP v České republice, identifikace názorů a argumentů, které by měly být brány v potaz při ohodnocování bezpečnosti v případě umístování hlubinného úložiště.
 - ✓ **Aplikace modelu RISCOP v podmínkách ČR**

Aplikace modelu RISCOM v podmínkách ČR

❖ **Model RISCOM** - teoretický model komunikace o rizicích vytvořený ve Švédsku, který obsahuje řadu nástrojů pro aktivní zapojení veřejnosti a zvýšení transparentnosti daných procesů rozhodování

❖ Aplikace modelu RISCOM v ČR v oblasti nakládání s RAO a VJP a umístování hlubinného úložiště:

Přípravná fáze aplikace modelu RISCOM - Pre-understanding:

- **Vytvoření Referenční skupiny RISCOM za účasti všech zainteresovaných stran v oblasti nakládání s radioaktivními odpady a vyhořelým jaderným palivem v ČR** – mimo organizace operující v oblasti jaderného průmyslu a zodpovědných státních institucí tato skupina také zahrnuje představitele místních samospráv z dotčených lokalit, nevládních organizací, zástupce Sociologického ústavu AV ČR a zahraniční experty ze Švédska.
- Uvnitř referenční skupiny byla založena **Pracovní skupina RISCOM** mající za úkol přípravu všech materiálů a podkladů pro jednotlivá jednání referenční skupiny.
- **Hlavní úkoly a cíle Referenční skupiny RISCOM** – referenční skupina a její aktivity hrají klíčovou roli při analýze a pochopení tzv. „učícího procesu“ (pre-understanding of learning process) v první fázi implementace modelu RISCOM. Referenční skupina má kompetence a bere na sebe zodpovědnost za rozhodování v následujících oblastech:
 - ✓ Hledání metod pro zvyšování zájmu širší veřejnosti a zainteresovaných stran o danou problematiku,
 - ✓ Identifikace jednotlivých úrovní komunikace a témat pro zajištění smysluplného dialogu mezi všemi zainteresovanými stranami
 - ✓ Rozhodnutí o vhodném formátu dialogu, vytvoření informačních kanálů.

Druhá fáze aplikace modelu RISCOM - Learning Process:

- **Veřejné slyšení** v ČR na téma „Umístování hlubinného úložiště – Obnovení geologického výzkumu ve vytipovaných lokalitách pro hlubinné úložiště“ (Květen 2009, Zámek Štířín)

Hlavní závěry a doporučení

- ❖ **Komunikační model RISCUM se ukázal být vhodným prostředkem pro zahájení dialogu** mezi všemi zainteresovanými stranami v oblasti nakládání s RAO a VJP v České republice.
- ❖ **Vznik referenční skupiny RISCUM znamenal velmi významný posun v oblasti spolupráce všech zainteresovaných stran** v oblasti nakládání s jadernými odpady v České republice.
- ❖ **Pro další zdárný vývoj situace v oblasti nakládání s RAO a VJP v ČR je také nutné:**
 - ✓ Zvýšit úsilí příslušných státních institucí v oblasti komunikace s veřejností týkající se nakládání radioaktivními odpady a vyhořelým jaderným palivem za účelem posilování důvěry veřejnosti v dané instituce.
 - ✓ Rozvíjet **motivační programy** jako další možný způsob, jak lze podnítit zájem veřejnosti o tuto problematiku, a pozitivně ovlivnit postoje veřejnosti k nakládání s radioaktivními odpady a vyhořelým jaderným palivem, umisťování hlubinného úložiště a jaderné energetice obecně.
 - ✓ **Posílení politické odpovědnosti** – v České republice v současnosti schází dlouhodobý konzistentní a jasný politický postoj vlády a vládních stran k problematice nakládání a konečné likvidace vyhořelého jaderného paliva. Široké veřejnosti chybí potřebné dlouhodobé záruky.
 - ✓ **Větší zapojení veřejnosti do dialogu a procesu rozhodování:**
 - Účast veřejnosti skrze vyčerpávající, otevřenou komunikaci/informovanost – nutnost srozumitelného jazyka
 - Účast na kontrole postupu umisťování hlubinného úložiště prostřednictvím zapojení nezávislých, obcemi vybraných, odborníků – tento způsob participace již SÚRAO obcím nabízí
 - Chovat se k obcím jako k partnerům – respektovat názory obyvatel, zajistit právo obcí odstoupit z procesu v každém jeho stádiu – jeden z hlavních požadavků NGO a dotčených obcí.
 - ✓ **Změnit příslušnou legislativu** (Atomový zákon) – zakotvit možnost čerpání finančních prostředků z jaderného účtu pro účely vyplácení finančních kompenzací v souvislosti s průzkumnými pracemi a výstavbou hlubinného úložiště
 - ✓ **Přehodnotit vládní Koncepti nakládání s radioaktivními odpady a vyhořelým jaderným palivem** ve smyslu zakotvení výše zmíněných principů transparentnosti a participace veřejnosti.

Hlavní závěry a doporučení

Hlavní podmínky pro zajištění smysluplného dialogu:

- ❖ **Použití komunikačního modelu RISCUM** jako vhodné metodiky pro zajištění smysluplné komunikace mezi všemi zainteresovanými stranami.
- ❖ **Strukturalizovaný dialog** - stanovení jednotlivých úrovní dialogu
- ❖ Výběr **vhodných témat** pro jednotlivé úrovně dialogu s jasně formulovanými otázkami, které musí brát v potaz charakter účastníků
- ❖ **Využití profesionálního moderátora** (mediátora) jako nezávislé osoby, která řídí celý průběh jednání a usnadňuje tak komunikaci mezi všemi zainteresovanými stranami.
- ❖ **Účast zástupců zodpovědných státních institucí** jako jsou jednotlivá ministerstva (Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo pro místní rozvoj apod.) popřípadě také zástupců vládních stran (poslanci, senátoři). To je jeden z nejdůležitějších předpokladů, aby diskuse měla určitý praktický význam a dopad a získané závěry a doporučení mohly být využity v praxi.
- ❖ **Účast sdělovacích prostředků** na podobných akcích jako jsou semináře či veřejná slyšení. Jeden ze způsobů, jak upozornit na problémy související s nakládáním s RAO a VJP a zajistit větší zájem a zapojení široké veřejnosti a odpovědných státních institucí.
- ❖ **Postupovat krok za krokem a stanovit si menší cíle** - současná situace neumožňuje dosáhnout konsensu mezi všemi zúčastněnými stranami o kontroverzních otázkách, jako je umístění HÚ nebo výběr vhodné alternativy nakládání s RAO a VJP. Je tedy důležitější zajistit bezpečný prostor pro otevřený dialog o těchto otázkách, výměnu názorů a vysvětlování postojů mezi všemi zúčastněnými stranami, než se pokoušet o dosažení konsensu za každou cenu.

Možnosti dalšího pokračování aktivit iniciovaných v rámci projektu ARGONA

- ❖ Národní projekt podporovaný dotčenými institucemi a organizacemi v ČR, popřípadě mezinárodním EC projektem
- ❖ Zaměření budoucího projektu - pokračování aktivit, které byly iniciovány v průběhu evropského projektu ARGONA a to zejména v oblasti komplexního testování a implementace RISCUM modelu v podmínkách České republiky v oblasti nakládání s RAO a VJP a tvorby strukturalizovaného dialogu za účelem zajištění smysluplné a otevřené komunikace mezi všemi zainteresovanými stranami.
- ❖ Referenční skupina (pracovní skupina) vznikla a fungovala v rámci EC projektu ARGONA jako test komunikačního modelu RISCUM. Její činnost byla na bázi dobrovolného a nezávazného členství představitelů jednotlivých zainteresovaných stran.
- ❖ Je nutná „**autorizace**“ referenční skupiny RISCUM mimo projekt, jako součást procesu umisťování HÚ. Všichni delegovaní členové by tak měli mít pravomoc vyjadřovat oficiální stanoviska svých organizací, navrhnout případná řešení, která by pak dále byla prodiskutována na vyšších místech. Každý projekt je plánován na určitou omezenou dobu a práce referenční skupiny by tímto neměla být omezována.
- ❖ Hlavní aktivity referenční a pracovní skupiny RISCUM:
 - ✓ Příprava a vytvoření strukturalizovaného dialogu na různých úrovních komunikace mezi různými skupinami zainteresovaných stran na různá témata na základě současných zkušeností
 - ✓ Organizování informačních akcí a diskusních fór (semináře, slyšení, veřejná fora, odborné diskuse, veřejné diskuse záměrů apod.)
 - ✓ Návrh strategie ohledně možného zapojování veřejnosti do procesu umisťování hlubinného úložiště na území ČR. Tato strategie by se měla stát součástí Koncepce nakládání s radioaktivními odpady a vyhořelým jaderným palivem nebo by mohla být vzata v potaz při jejím budoucím přehodnocení a aktualizaci.
 - ✓ Komunikace s médii

Ústav jaderného výzkumu Řež a.s.

www.ujv.cz

2.12.2009

Děkuji Vám za pozornost

www.ujv.cz